

UFRS-3 KAPSAMINDA ŞİRKET SATINALMALARININ MUHASEBELEŞTİRİLMESİ VE ÖRNEKLER EŞLİĞİNDE MUHASEBE UYGULAMALARININ AÇIKLANMASI

ACCOUNTING OF ACQUISITIONS UNDER THE SCOPE OF IFRS-3 AND EXPLAINING ACCOUNTING PRACTICES WITH EXAMPLES

Osman Nuri ŞAHİN¹

Öz

Küreselleşmenin sebep olduğu değişim tüm alanlarda olduğu gibi iktisadi hayatı da değiştirmiştir. Ekonomik sınırların gitgide yok olduğu bir çağda şirketler sürekliliklerini sürdürmek, karı maksimize etmek, ölçek ekonomisinden faydalanmak, vergi avantajı sağlamak gibi faydalar elde etmek adına çeşitli yollara başvurmuşlardır. Bunlardan biri de şirket birleşmeleridir.

Uluslararasılaşan işletmeler ve küreselleşme sebebiyle sorun oluşturan ülkelerarası muhasebe farklılıklarını ortadan kaldırmak adına uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartları yayınlanmıştır. Üç numaralı finansal raporlama standardı "İşletme Birleşmeleri" standardıdır.

Bu çalışmada işletme birleşmelerinden kısaca bahsedilerek üç numaralı finansal raporlama standardı ışığında satın alma şeklindeki şirket birleşmelerinin muhasebeleştirilmesi açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın son kısmında ise satın alma, ters satın alma ve karlı satın alma şeklindeki şirket birleşmeleri uygulamalar eşliğinde açıklanmaya çalışılmıştır..

Anahtar Sözcükler: İşletme Birleşmeleri, UFRS-3, Şirket Satınalmaları, Ters Satınalma, Kârlı Satınalma

Abstract

The change that globalization brings made a change on the economic life as well. In a world that economical borders vanishes day by day, the companies find different ways to maintain going concern, maximize profit, take advantage of scale economies, take advantage of tax exhortation etc. One of them is business combinations.

To solve the problem from the accountal differences between countries because of companies that internationalized and globalization, international accounting and reporting standards has been published. No. 3 financial reporting standard is "Business Combinations" standard.

¹ Yrd. Doç. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü, osmansahin@artuklu.edu.tr

In this study the company combinations and acquisitions has been mentioned briefly and the accounting of acquisitions in the scope of IFRS-3 tried to explain. In the last chapter acquisition, reverse acquisition and profitable acquisition types tried to explain with example practices.

Keywords: Business Combinations, IFRS-3, Acquisitions, Reverse Acquisition, Profitable Acquisition

1. GİRİŞ

Küreselleşmeyle ülke ve işletmelerin ticari sınırları ortadan kalkmaktadır. Böyle bir ortamda şirketler avantajlı konum elde etmek için birleşme yoluna yönelmektedirler. Uluslararası ticarete sınırların ortadan kalkması ve sermayenin küreselleşmesi, birleşme eğilimini hızlandırmıştır. Şirketler de, pazar paylarını genişletmek, yeni teknolojilere ulaşabilmek ve devamlılıklarını sağlamak için büyüme ve gelişme eğilimine girmişlerdir. 1980’li yıllarla birlikte birleşmeler dünya gündeminde önemli bir şekilde yerini almış ve uluslararası piyasadaki şirketlerin artmasıyla “birleşme çılgınlığı” adlı bir dönem başlamıştır. Tarihi açıdan birleşmelerde belli dönemlerde yoğunlaşma görülmektedir. Bu dönemler şöyle sıralanabilir;

- 1920’li yıllar: Oligopol birleşmeler yoğun görülmektedir.
- 1960’lı yıllar: Ürün ve hizmet çeşitlendirme hedefli birleşmeler.
- 1980’li yıllar: Pazar payının öneminin arttığı yıllar.
- 1990’lı yıllar: Devlet kontrolünün azalmasıyla birleşmelerin yaygınlaşması.

Türkiye’de ise birleşmeler 1950’li yıllar sonrası önem kazanmış ve kamu ve banka şirketlerindeki birleşmeleri 1980’li yıllar sonrası diğer sektörlerdeki birleşmeler takip etmiştir.

Şirket birleşmeleri iki veya daha fazla şirketin ekonomik ve hukuki olarak tek bir çatı altında toplanması şeklinde tanımlanabilir. Şirket birleşme nedenleri olarak sinerji yaratmak, vergi avantajından yararlanmak, ölçek ekonomilerinden yararlanmak, rekabette üstünlük sağlamak, çeşitlendirme yapmak, psikolojik nedenler ve diğer nedenler sayılabilir.

Küreselleşme ile muhasebede birlik ve uyuma yönelik ülkelerin düzenlemeler yapması ülkelerarası farklılıklara ve sorunlara sebep olmaktadır. Bunu önlemek ve uluslararası uyumun sağlanması amacıyla Ocak 2005 itibarıyla geçerli olmak kaydıyla Haziran 2003’te Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları yayınlanmıştır (UMS&UFRS). Şirket birleşmeleri ile ilgili ise önce Eylül 1998’de 22 numaralı Uluslararası Muhasebe Standardı yayınlanmış daha sonraki dönemlerde 22 numaralı standart yürürlükten kaldırılarak yerine Mart 2004’te 3 numaralı Uluslararası Finansal Raporlama Standardı yayınlanmıştır.

Bu çalışmanın amacı 3 numaralı finansal raporlama standardı ışığında satın alma yoluyla gerçekleşen şirket birleşmesine yönelik işlemler ve birleşmenin muhasebeleştirilmesine yönelik örneklerin vermektedir².

² Çalışmada yazarın Prof. Dr. Azzem ÖZKAN danışmanlığında Erciyes Üni. SBE İşletme ABD Muhasebe-Finansman BD’da hazırladığı “Uluslararası Muhasebe Standartları Kapsamında Şirket Birleşmeleri ve Bir Uygulama” adlı yayınlanmamış yüksek lisans tezinden faydalanılmıştır.

2. ŞİRKET BİRLEŞMELERİ

Birleşme iki teşebbüsün kaynaştırılması tek bir şirket bünyesinde eritilmesidir (Altuğ, 1998:297). Şirket birleşmelerinde, iki veya daha fazla şirketin büyüme amacıyla faaliyetlerinin ekonomik ve hukuksal açıdan tek bir birlik haline getirilmesi veya işbirliğine gitmeleri söz konusudur (Akay, 1997:12). Şirketlerin birleşmelerini ifade etmek için literatürde çeşitli kavramlar kullanılmaktadır. Almanca'da Latince kökenli bir sözcük olan "Fusion", Anglo-Sakson hukuk çevrelerinde "Merger", Amerikan hukukunda "Consolidation" kavramı kullanılmaktadır. Literatürde genellikle "Fusion, Merger, Consolidation" kullanılmaktadır. Aynı büyüklükteki şirketlerin birleşmelerini ifade etmede "Merger", farklı büyüklükteki şirketler arasında yapılan birleşmeleri ifade etmede "Acquisition", birleşen şirketlerin kişiliklerinin ortadan kaldırılıp yeni bir şirketin ortaya çıkması şeklinde olan birleşmeleri ifade etmede ise "Consolidation" kavramını kullanmaktadırlar (Aydın, 1990:10). İki veya daha fazla ortaklığın tek bir ortaklık kurmak üzere anlaşmalarına ise "Fusion" denmektedir (Canoğlu, 1985:220). "Merger" ve "Acquisition" kavramlarının aynı sonucu verdiği düşünülse de farklı işlem süreçlerini kapsamaktadırlar. Bu çerçevede "Merger" iki şirketin tek bir şirket çatısı altında birleşmesi ve hedef şirketin tasfiye edilerek tüm aktif ve pasifinin birleşilen şirketin bilançosuna dâhil edilmesi işlemidir. "Acquisition" ise alıcı tarafın, hedef şirketin hisselerinin bir bölümünü, tamamını veya önemli aktiflerini satın alması ya da hedef şirketi tamamen kendi bünyesine katmasıdır (PriceWaterhouseCoopers, 2006:5). UFRS-3'e göre şirket birleşmesi, devralan bir şirketin bir veya daha fazla şirketin kontrolünü eline geçirdiği bir işlem veya diğer bir olay olarak tanımlanmaktadır.

Şirketlerin ekonomik göstergelerinin ve faaliyet sonuçlarının ölçümlenmesinde birlik ve uyum sağlamak için "Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu", "Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS)" ve "Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS)"nı yayınlamıştır. Böylece muhasebe alanında birlik, tekdüzen, şeffaflık, kolay anlaşılabilirlik ve karşılaştırılabilirlik sağlanmıştır. Birleşmeleri belli kriterler çerçevesinde şekillendirmek isteyen ülkelerdeki kriterler uluslararası alanda farklılık gösterebilmekte bu da çeşitli sorunlara sebep olabilmektedir. Bunu önlemek için *Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASB)* 22 numaralı muhasebe standardını yayınlamıştır. Zamanla komite *Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'na (IASB)* dönüşmüş ve 3 numaralı *Uluslararası Finansal Raporlama Standardı* olan "İşletme Birleşmeleri" konulu bir standart yayınlamıştır ve bu standart UMS-22'nin yerini almıştır. UFRS-3 standardı, (diğer UFRS'lerde olduğu gibi) IFRS-3 (International Financial Reporting Standards-3) standardının aynen tercüme edilmiş halidir. Dolayısıyla, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarında geçerli olan hükümler Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) için de geçerlidir. UFRS-3 şirket birleşme işlemlerinin raporlanmasına yönelik bir standarttır (Pekdemir, 2008:19-21).

Bu standart ile şirket birleşmesi gerçekleştiren bir teşebbüs veya şirketin finansal raporlamasına ilişkin esasları belirlemek amaçlanmıştır. UMS'ye göre aşağıdaki şirket birleşmeleri bu standardın kapsamı dışında tutulmuştur (Karapınar, 2006:81);

- İş ortaklıklarının oluşturulması şeklindeki birleşmeler,
- Aynı gruba dahil şirketlerin birleşmesi,
- Bir veya daha fazla ortak varlığı içeren şirketlerin birleşmeleri,

- Ortaklık hakkı elde edilmeden sadece bir anlaşmayla şirketlerin tek bir raporlama birimi haline gelmesine yol açan birleşmeler.

UFRS-3'e göre devralan olarak bir şirketin diğer bir ya da birden çok şirketi devrolan olarak kontrolüne alması şirket birleşmesidir (Örten vd., 2010:717). Şirket birleşmelerine aşağıdakiler örnek olarak sayılabilir (Deloitte, 2010:2);

- Bir şirketin, devralanın şubesi haline gelmesi
- Bir şirketin net varlıklarının resmi olarak devralanın varlıkları ile birleştirilmesi
- Bir şirketin net varlıklarını başka bir şirkete devretmesi
- Bir şirketin ortak ya da sahiplerinin kendilerine ait özkaynak paylarını başka bir şirketin sahibi olan kişilere devretmesi
- İki ya da daha fazla şirketin net varlıklarını (ya da ortak/sahiplerin özkaynak paylarını) yeni oluşturulmuş bir şirkete devri
- Birleşen şirketlerden birinin ortaklarının birleşilen şirketin kontrolünü ele geçirmesi

Şirket birleşmeleri, bir şirketin ya da ortaklarının diğer bir şirketin hisselerini ya da net aktiflerini satın almasıyla olabildiği gibi, iki ya da daha çok şirketin aktif ve pasiflerini birleştirerek tüzel kişiliklerini sona erdirip yeni bir şirket oluşturmaları ya da en az bir şirketin bütün aktif ve pasifini bir bütün olarak başka bir şirkete devredip tasfiyesiz infisah etmesi ve devralan şirketin paylarından devredilen şirketin ortaklarına verilmesi ve devralan şirketin tüzel kişiliğinin devam etmesi olarak gerçekleşir. Bir şirketin, başka şirketin net aktifleri ve faaliyetleri üzerinde kontrol elde etmesi ya da sözkonusu şirketle birleşmesi ile, farklı şirketlerin tek bir ekonomik varlık şeklinde biraraya gelmesi, muhasebe standartlarında “Şirket Birleşmesi” şeklinde tanımlanmaktadır (Topay, 2003:17).

3. UFRS-3 KAPSAMINDA ŞİRKET SATINALMALARININ MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

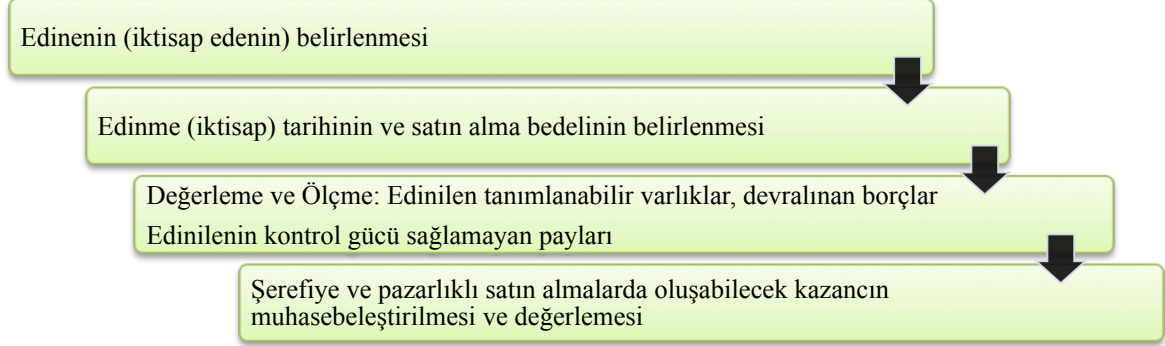
UFRS-3 şirket birleşmelerinin muhasebeleştirilmesinde "Menfaatlerin Birleştirilmesi" yöntemini kaldırmıştır. UFRS-3'e göre tüm şirket birleşmelerinin muhasebeleştirilmesinde "Satın Alma Yöntemi" uygulanacaktır. Birleşmelerin satın alma yöntemi ile muhasebeleştirilmesinde, satın alınan varlıklar ve borçlar, satın alma (iktisap) tarihindeki makul değerlerine göre muhasebeleştirilir (Epstein ve Mirza, 2005:347). Devralan şirket devrolan şirketi herhangi bir varlık alımı gibi kayıtlarına alır. Bu yöntemle göre şirket birleşmelerinin muhasebeleştirilmesinde dikkate alınması gereken hususlar şunlardır (Ersoy ve Buyruk, 2005:16);

- İktisap Tarihi,
- İktisap Maliyetinin Tespiti,
- Tanımlanabilir Varlık ve Kaynakların Kayıtlanması,
- Şerefiye ve Birleşme Maliyetini Aşan Kısım,
- Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Maddi Olmayan Duran Varlıkların Kayıtlanması,
- Azınlık Payları.

UFRS-3, bazı tanımlanabilir varlık ve borçların muhasebeleştirilmesine ve/veya ölçümüne ilişkin istisnai hükümler getirmektedir. Söz konusu istisnai hükümler; koşullu borçlar, gelir vergileri,

çalışanlara sağlanan faydalar, tazminat varlıkları, yeniden devrolan haklar, hisse bazlı ödeme kararları ve satış amaçlı elde tutulan varlıklar için geçerlidir (TMSK, 2009:19).

Şekil 1. Şirket Birleşmelerinde Muhasebeleştirme Süreci

Kaynak: KPMG, *Flash Report; Business Combinations – IFRS 3 revised*, Australia, January 2008, p. 4.

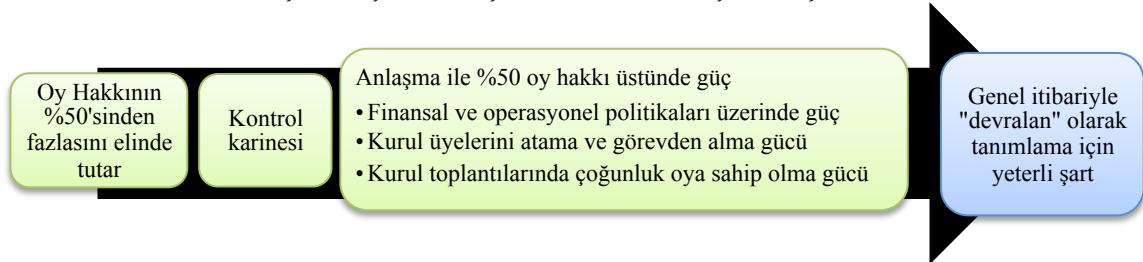
Birleşme süreç olarak hem karmaşık hem de zordur. Süreç birleşme kararının alınmasından birleşmenin sonuçlanmasının ardından yapılan değerlendirmeye kadarki süreyi kapsamaktadır. Genel olarak birleşme dört adımdan oluşmaktadır. Bunlar (Green, 1990:19-20);

- Birleşmenin planlanması
- Birleşim için şirket araştırması ve seçimi
- Birleşecek şirketlerin finansal analizi, detaylı ve özel incelenmesi ve finansman temini
- Araçlar, görüşmeler ve sonlandırma

Standartta göre birleşme sürecinin köşetaşları şunlardır:

- I. Devralan Şirketin Tespit Edilmesi: Standartta devralan şirket, bir şirket birleşmesinde nakit veya başka varlıkların transferi veya yükümlülük altına giren şirket olarak tanımlanır. Örneğin X şirketi ile Y şirketi birleşerek Z şirketini oluşturuyorlar. Y şirketinin hissedarları yeni şirket Z'nin hisselerinin %55'ini elde ediyorlar. Y şirketinin eski yöneticileri yeni şirket Z'de pozisyonlarını koruyorlar. Y şirketinin birleşme sırasındaki gerçeğe uygun değeri 1.000.000 TL, X şirketinin birleşme sırasındaki gerçeğe uygun değeri ise 900.000 TL'dir. Bu verilere göre Y şirketi "devralan", X şirketi ise "devrolan" olarak kabul edilir (Deloitte, 2004:10).

Şekil 2. Şirket Birleşmelerinde Devralan Şirket Seçimi

Kaynak: K. Srinivasan, IFRS 3 – Business Combinations, Workshop on IFRS, December 2007, p. 9.

II. Birleşme Tarihinin Tespiti: Birleşme tarihi olarak devralan şirketin devrolan şirket kontrolünü sağladığı tarih kabul edilir. Görüldüğü üzere standartta birleşme tarihine esas olan kontrolün sağlandığı andır.

III. Devralan Şirket Değerlemesi: Gerçeğe Uygun değer ile değerlendirilir. Devralan şirket devrolan şirketi aşağıdaki aşamalarla kayda almaktadır (Karapınar, 2003:83);

- Devrolan şirketin bütün halinde gerçeğe uygun değeri bulunur.
- Devrolan şirketin varlık ve yükümlülüklerinin gerçeğe uygun değerleri bulunur.
- Şirketin gerçeğe uygun değeri ile varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değeri karşılaştırılır.
- Azınlık haklarının varlığı durumunda bunlara ilişkin tutarlar bulunur.

IV. Devrolan Şirket Değerlemesi: Devrolan şirkete ait varlık ve yükümlülükler değerlendirilerek devralan şirketin mali tablolarına aktarılır. Gerçeğe uygun değerler değerlendirme yapılamayacak kalemler şunlardır (Örten vd, 2010:721);

- Satılmak için elde tutulan cari olmayan varlıklar,
- Ertelenmiş vergiler,
- Adi kiralama, kira ve diğer sözleşmeler,
- Çalışanların sağlanan fayda planları,
- Şerefiye.

4. TERS SATINALMA (İKTİSAP)

Birleşmelerde devralan tarafın büyük şirket olduğu gibi bir yanı sıra düşülebilmektedir. Oysaki bazen küçük şirket büyük şirketi satın alabilmektedir. Hisse değişimini esas alan birleşmelerin çoğunda hisse senetlerini ihraç eden taraf devralan olarak kabul edilirken, bazen devralan şirket sermaye paylarını satın alan şirket, devrolan ise hisse senedini ihraç eden şirket olabilmektedir. Bu tür birleşmeler ters birleşme olarak adlandırılır (Alagöz, 2007:9). Standartta göre işlemin bir ters birleşme sayılması için, özkaynak payları devrolan şirketin, muhasebe amaçları açısından devralan şirket olması gerekmektedir.

Standart ters birleşme sonrasında hazırlanacak konsolide finansal tabloların yasal ana ortaklık adı altında düzenlenmesini, finansal tabloların yasal bağlı ortaklığın finansal tablolarının devamı olduğunun dipnotlarda ifade edilmesini belirtmektedir. Ayrıca (Alagöz, 2007:10-11);

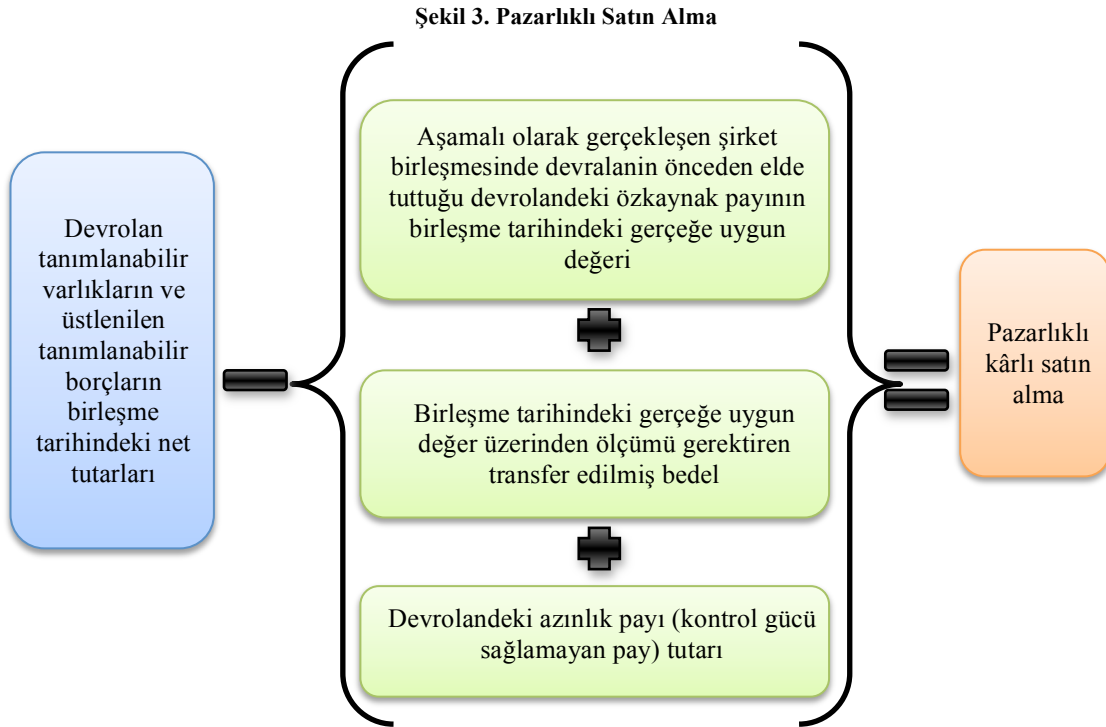
- Bu konsolide finansal tablolarda, yasal bağlı ortaklığın varlıkları ve yükümlülükleri birleşme öncesindeki kayıtlı değerleri ile yasal ana ortaklığın varlık ve yükümlülükleri ise gerçeğe uygun değerleri ile ölçülerek yer almalıdır.
- Hazırlanacak finansal tablolarda raporlanan geçmiş yıllar kârları ve diğer özkaynak bakiyeleri yasal bağlı ortaklığın şirket birleşmesi öncesindeki geçmiş yıllar kârları ve diğer özkaynak bakiyeleri olmalıdır.

5. PAZARLIKLIL – KARLI SATIN ALMA

Bazen devralan şirket pazarlıklı bir satın alma gerçekleştirir. Standarda göre bu pazarlık sonrası kazanılan fazla tutar devralan şirket tarafından edindiği varlık ve üstlendiği borçları tekrardan gözden geçirip ek varlık ve borçları da muhasebeleştirdikten sonra yine kalıyorsa devralan şirket ortaya çıkan kazancı birleşme tarihinde kâr veya zarar olarak muhasebeleştirir. Mevcut UFRS-3 ile uyumlu biçimde kazancı belirlemeden önce satın alan şirket, birleşme günü itibariyle gerçeğe uygun değerlerini tanımlayıp ölçmek üzere aşağıdaki prosedürleri değerlendirir.

- Satın alınan tanımlanabilir varlıklar ve katlanılan yükümlülükler
- Varsa satın alınan şirketteki kontrol gücü sağlamayan paylar
- Aşamalı olan şirket birleşmelerinde satın alan şirketin satın alınan şirketteki önceki satın alma payları
- Transfer edilen bedeller

Bütün bunların üzerindeki tutar kazanç olarak tahakkuk ettirilir ki bu tutarın tamamı satın alan şirkete aittir.

6. UFRS-3 KAPSAMINDA ŞİRKET BİRLEŞMELERİNE İLİŞKİN UYGULAMALAR

Uygulama bölümünde bir şirketin diğer bir şirketi satın alma yoluyla birleşmesine dair bir örnek olay kurgulanmıştır. Bu kurgu çerçevesinde Ütopya ülkesi pazarına girmek isteyen Asım Teknoloji Marketleri (ATM) A.Ş., ülkedeki en büyük teknoloji marketleri sahibi Sema Teknoloji Market (STM) A.Ş.'ni satın alma yoluyla birleşmektedir. Örnek olay ile UFRS-3 standardı ışığında gerçekleştirilecek birleşmeye ilişkin işlemler ve muhasebeleştirmeler gösterilmiştir.

6.1. Satın Almaya İlişkin Uygulama

Asım Teknoloji Marketleri A.Ş., Sema Teknoloji Market (STM) A.Ş.'yi 750.000 TL bedelle 20.11.2010'da satın almıştır. Bedel, Asım Teknoloji Marketleri A.Ş. tarafından ihraç edilecek hisse senetleri ile ödenmiştir. Şirketlere ait bilançolar ve bilanço kalemlerinin gerçeğe uygun değerleri şu şekildedir;

ATM A.Ş.		
	Defter Değeri	G.U.D.
DÖNEN VARLIKLAR	590.000	610.000
Kasa	75.000	75.000
Bankalar	170.000	170.000
Hisse Senetleri	230.000	250.000
Alıcılar	60.000	60.000
Ticari Mallar	55.000	55.000
DURAN VARLIKLAR	600.000	700.000
Binalar	400.000	477.000
Taşıtlar	150.000	150.000
Demirbaşlar	50.000	53.000
Birikmiş Amortismanlar	(15.000)	(15.000)
AKTİF TOPLAMI (VARLIKLAR)	1.175.000	1.275.000
KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	325.000	395.000
Satıcılar	125.000	135.000
Borç Senetleri	50.000	75.000
Ortaklara Borçlar	135.000	170.000
Ödenecek Vergi ve Fonlar	15.000	15.000
UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	100.000	130.000
Banka Kredileri	100.000	130.000
ÖZKAYNAKLAR	750.000	750.000
Sermaye	750.000	750.000
PASİF TOPLAMI (KAYNAKLAR)	1.175.000	1.275.000

STM A.Ş.		
	Defter Değeri	G.U.D.
DÖNEN VARLIKLAR	215.000	230.000
Kasa	50.000	50.000
Bankalar	100.000	100.000
Alıcılar	20.000	20.000
Ticari Mallar	45.000	60.000
DURAN VARLIKLAR	225.000	270.000
Binalar	120.000	165.000
Taşıtlar	70.000	70.000
Demirbaşlar	35.000	40.000
Birikmiş Amortismanlar	(5.000)	(5.000)
AKTİF TOPLAMI (VARLIKLAR)	440.000	500.000
KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	110.000	135.000
Banka Kredileri	15.000	20.000
Satıcılar	70.000	80.000
Ortaklara Borçlar	15.000	25.000
Ödenecek Vergi ve Fonlar	10.000	10.000
UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	130.000	165.000
Banka Kredileri	60.000	80.000
Borç Senetleri	70.000	85.000
ÖZKAYNAKLAR	200.000	200.000
Sermaye	200.000	200.000
PASİF TOPLAMI (KAYNAKLAR)	440.000	500.000

Bu birleşme sonrasında oluşacak yeni ortaklık oranları hesaplanır ve böylece devralan şirket tespit edilir. Bu işlem için her iki şirketin cari değerleri kullanılarak birleşme oranı hesaplanır.

$$\text{Birleşme Oranı} = \frac{\text{Satın Alan Şirketin Cari Değeri}}{\text{Satın Alan Şirketin Cari Değeri} + \text{Satın Alınan Şirketin Cari Değeri}}$$
$$\text{Birleşme Oranı} = \frac{1.275.000}{1.275.000 + 750.000} \cong 0,63$$

Hesaplama sonucunda birleşme sonrasında ATM A.Ş.'nin yeni durumdaki payı %63 olarak hesaplanmıştır. Buna göre ATM A.Ş. 750.000 TL'lik sermayesi ile birleşme sonucunda %63'lik paya sahip olacaktır. ATM A.Ş.'nin ihraç etmesi gereken hisse senedi tutarı nominal sermaye ve birleşme oranı kullanılarak elde edilir.

$$\text{Hisse Senedi Arzı Sonrası Sermaye Tutarı} = \frac{\text{Satın Alan Şirketin Nominal Sermayesi}}{\text{Birleşme Oranı}}$$
$$\text{Hisse Senedi Arzı Sonrası Sermaye Tutarı} = \frac{750.000}{0,63} \cong 1.190.000 \text{ TL}$$

Hisse senedi ihracı sonrası oluşan yeni sermaye tutarından nominal sermaye tutarı düşülerek bu birleşme için gereken hisse senedi tutarı bulunur.

$$\text{İhraç Edilecek Hisse Senedi Tutarı} =$$
$$\text{Hisse Senedi Arzı Sonrası Sermaye Tutarı} - \text{Nominal Sermaye}$$
$$\text{İhraç Edilecek Hisse Senedi Tutarı} = 1.190.000 - 750.000 = 440.000 \text{ TL}$$

Birleşme sonrası şirketlerin ortaklık durumları şu şekilde olacaktır;

$$\text{Satın Alan Şirketin Ortaklık Payının Tutarı} = 1.190.000 \times 0,63 \cong 750.000 \text{ TL}$$
$$\text{Satın Alınan Şirketin Ortaklık Payının Tutarı} = 1.190.000 \times 0,37 \cong 440.000 \text{ TL}$$

Buna göre ATM A.Ş. gerçeğe uygun değeri 750.000 TL olan 440.000 TL nominal değere sahip senet ihraç edecektir. Bu aşamada yukarıda elde edilen ihraç edilecek hisse senedi tutarı ve satın alınan şirketin nominal sermayesi kullanılarak iki şirkete ait hisselerin değişim oranı da hesaplanabilir.

$$\text{Hisse Senedi Değişirme Oranı} = \frac{\text{İhraç Edilecek Hisse Senedi Tutarı}}{\text{Satın Alınan Şirketin Nominal Sermayesi}}$$
$$\text{Hisse Senedi Değişirme Oranı} = \frac{440.000}{200.000} = 2,2$$

Hisse senedi değişirme oranı ATM A.Ş.'nin bir adet hisse senedinin STM A.Ş.'nin 2,2 adet hissesine karşılık geldiğini ifade eder. ATM A.Ş.'nin STM A.Ş.'den satın alımda edineceği belirlenebilir net varlık tutarı belirlenebilir varlıklardan belirlenebilir kaynaklar (yükümlülük/borç) düşülerek bulunur.

BELİRLENEBİLİR VARLIKLAR	500.000
Kasa	50.000
Bankalar	100.000
Alıcılar	25.000
Ticari Mallar	55.000
Binalar	165.000
Taşıtlar	70.000
Demirbaşlar	40.000
Birikmiş Amortismanlar	(5.000)
BELİRLENEBİLİR YÜKÜMLÜLÜKLER	300.000
Banka Kredileri (Kısa Vadeli)	20.000
Satıcılar	80.000
Ortaklara Borçlar	25.000
Ödenecek Vergi ve Fonlar	10.000
Banka Kredileri (Uzun Vadeli)	80.000
Borç Senetleri (Uzun Vadeli)	85.000
NET BELİRLENEBİLİR VARLIKLAR	200.000

ATM A.Ş. 750.000 TL ödeme karşılığında 200.000 TL'lik net belirlenebilir varlık elde etmiştir. Bu işleme ertelenmiş vergi etkisini de dahil edecek olursak hesaplamaya dahil ettiğimiz belirlenebilir varlıkların ve belirlenebilir yükümlülüklerin defter değerleri ile gerçeğe uygun değerleri arasındaki farklar bulunmalı ve ertelenmiş vergi etkisi hesaplanmalıdır.

	Gerçeğe Uygun Değer	Defter Değeri	Geçici Fark
Kasa	50.000	50.000	0
Bankalar	100.000	100.000	0
Alıcılar	25.000	20.000	5.000
Ticari Mallar	55.000	45.000	10.000
Binalar	165.000	120.000	45.000
Taşıtlar	70.000	70.000	0
Demirbaşlar	40.000	35.000	5.000
Birikmiş Amortismanlar	(5.000)	(5.000)	0
Kısa Vadeli Banka Kredileri	(20.000)	(15.000)	(5.000)
Satıcılar	(80.000)	(70.000)	(10.000)
Ortaklara Borçlar	(25.000)	(15.000)	(10.000)
Ödenecek Vergi ve Fonlar	(10.000)	(10.000)	0
Uzun Vadeli Banka Kredileri	(80.000)	(60.000)	(20.000)
Uzun Vadeli Borç Senetleri	(85.000)	(70.000)	(15.000)
NET BELİRLENEBİLİR VARLIKLAR VE GEÇİCİ FARKLAR	200.000	195.000	5.000
KURUMLAR VERGİSİ			20%
ERTELENMİŞ VERGİ YÜKÜMLÜLÜĞÜ			1.000

1.000 TL'lik bir ertelenmiş vergi yükümlülüğü söz konusudur ve bu yükümlülük ATM A.Ş.'nin devraldığı net varlıkları azaltacaktır. Bu yüzden STM A.Ş.'nin belirlenebilir net varlıkları ertelenmiş vergi etkisiyle azalacaktır.

$$\text{Ertelenmiş Vergi Sonrası Belirlenebilir Net Varlıklar} = 200.000 - 1.000 = 199.000 \text{ TL}$$

STM A.Ş.'nin 199.000 TL'lik ertelenmiş vergi sonrası belirlenebilir net varlıkları vardır. ATM A.Ş.'nin ödeyeceği bedel ise 750.000 TL'dir. ATM A.Ş.'nin ödeyeceği bedel STM A.Ş.'nin gerçeğe uygun değeridir. Aradaki fark ise şerefiye tutarıdır.

$$\text{STM A.Ş. Şerefiye Tutarı} = \text{STM A.Ş. G.U.D.} - \text{STM A.Ş. Belirlenebilir Net Varlıkları}$$
$$\text{STM A.Ş. Şerefiye Tutarı} = 750.000 - 199.000 = 551.000 \text{ TL}$$

Bu birleşmeye ilişkin muhasebe kaydı ise şu şekilde olacaktır;

100 KASA	50.000
102 BANKALAR	100.000
120 ALICILAR	20.000
153 TİCARİ MALLAR	60.000
252 BİNALAR	165.000
254 TAŞITLAR	70.000
255 DEMİRBAŞ.	40.000
264 ŞEREFİYE	551.000
257 BİRİKMİŞ AMORT.	5.000
300 BANKA KREDİLERİ	20.000
320 SATICILAR	80.000
331 ORTAKLARA BORÇLAR	25.000
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	10.000
484 ERTELENMİŞ VERGİ YÜKÜMLÜLÜĞÜ	1.000
400 BANKA KREDİLERİ	80.000
421 BORÇ SENETLERİ	85.000
500 SERMAYE	440.000
520 HİSSE SENEDİ İHRAÇ PRİMLERİ	310.000

Birleşme sonucunda ATM A.Ş.'nin bilançosu ise şöyle olacaktır;

	ATM A.Ş.		
	Birleşme Öncesi	Birleşme Kayıtları	Birleşme Sonrası
DÖNEN VARLIKLAR	590.000	230.000	820.000
Kasa	75.000	50.000	125.000
Bankalar	170.000	100.000	270.000
Hisse Senetleri	230.000	0	230.000
Alıcılar	60.000	20.000	85.000
Ticari Mallar	55.000	60.000	110.000
DURAN VARLIKLAR	585.000	821.000	1.406.000
Binalar	400.000	165.000	565.000
Taşıtlar	150.000	70.000	220.000
Demirbaşlar	50.000	40.000	90.000
Birikmiş Amortismanlar	(15.000)	(5.000)	(20.000)
Şerefiye	0	551.000	551.000
AKTİF TOPLAMI (VARLIKLAR)	1.175.000	1.051.000	2.226.000
KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	325.000	135.000	460.000
Banka Kredileri	0	20.000	20.000
Satıcılar	125.000	80.000	205.000
Borç Senetleri	50.000	0	50.000
Ortaklara Borçlar	135.000	25.000	160.000
Ödenecek Vergi ve Fonlar	15.000	10.000	25.000
UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	100.000	166.000	266.000
Banka Kredileri	100.000	80.000	180.000
Borç Senetleri	0	85.000	85.000
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	0	1.000	1.000
ÖZKAYNAKLAR	750.000	750.000	1.500.000
Sermaye	750.000	440.000	1.190.000
Hisse Senedi İhraç Primleri	0	310.000	310.000
PASİF TOPLAMI (KAYNAKLAR)	1.175.000	1.051.000	2.226.000

Ortağın Ticaret Ünvani/Adı-Soyadı	ATM A.Ş. Mevcut Ortaklık Yapısı	
	Sermaye Tutarı (TL)	Sermayeye Oranı (%)
ATM A.Ş.	750.000	63
STM A.Ş.	440.000	37
TOPLAM	1.190.000	100

6.2. Ters Satınalmaya İlişkin Uygulama

Bir önceki örnek verilerinin kullanılması kaydıyla STM A.Ş.'nin, ATM A.Ş.'yi satın alacağından hareket edilecektir. Bu duruma göre STM A.Ş, ATM A.Ş.'yi satın alırken yapılan anlaşma gereği ihraç ettiği hisse senetleri ile ödemeyi yapacaktır. STM A.Ş., ATM A.Ş. hissedarlarına 1 adet hisselerine karşılık 2 adet kendi hisselerinden verecektir. Birleşme esnasında STM A.Ş. ve ATM A.Ş.'nin hisse senetlerinin gerçeğe uygun değerleri sırasıyla 100 TL ve 200 TL'dir. STM A.Ş. ve ATM A.Ş.'ye ait hisse senedi adedi sırasıyla 3000 ve 4000'dir. Birleşme öncesi bilançolar bir önceki örnekteki verilerdeki gibidir.

Birleşme öncesi ilk adım, birleşme oranının hesaplanması ve bu sayede ihraç edilmesi gereken hisse senedi miktarının bulunması olacaktır. Daha önce belirtildiği gibi birleşme oranı satın alan şirketin cari değerinin, satın alan ve satın alınan şirketin cari değerleri toplamına bölünmesiyle elde edilmektedir.

$$\begin{aligned} STM A.Ş. Cari Değeri &= 3.000 \times 100 = 300.000 \\ ATM A.Ş. Cari Değeri &= 4.000 \times 200 = 800.000 \\ Birleşme Oranı &= \frac{300.000}{300.000 + 800.000} \cong 0,27 \end{aligned}$$

Bu duruma göre STM A.Ş. 200.000 TL'lik nominal sermayesi ile birleşmeye dahil olmuştur. Ortaklarının birleşme sonrası payları ise %27 olacaktır. STM A.Ş.'nin arz edeceği hisse senedi tutarı ile sermayesinde gideceği artırım tutarı bulunacaktır.

$$\begin{aligned} \text{Hisse Senedi Arzı Sonrası Sermaye Tutarı} &= \frac{200.000}{0,27} \cong 740.000 \\ \text{İhraç Edilecek Hisse Senedi Tutarı} &= 740.000 - 200.000 = 540.000 \end{aligned}$$

STM A.Ş., ATM A.Ş. ortaklarına ellerindeki hisselerle karşılık toplam vereceği hisse adedi, satın alınan şirketin toplam hisse senedi adedi ile satın alınan şirketin bir hisse senedine karşılık verilecek hisse senedi adedi çarpılarak bulunur.

$$\text{Toplam Verilecek Hisse Adedi} = 4.000 \times 2 = 8.000$$

Toplamda 8.000 adet hisse senedi verilecektir. Bu işlemten sonra 11.000 adet hisse senedi miktarına ulaşılabilecektir. Birleşme sonrasında oluşacak pay durumu şöyle olacaktır;

$$\begin{aligned} \text{Satın Alan Şirket Ortaklık Payı} &= 740.000 \times 0,27 \cong 200.000 \\ \text{Satın Alınan Şirket Ortaklık Payı} &= 740.000 \times 0,73 \cong 540.000 \end{aligned}$$

Görüldüğü gibi bu birleşmede STM A.Ş., ATM A.Ş.'yi satın almasına karşılık, birleşme sonrasında ATM A.Ş., STM A.Ş.'de %73'lük 540.000 TL'lik bir ortaklık hakkı elde etmektedir. Diğer bir deyişle hisse senedi ihracı sonrasında devrolan şirket, devralan şirketin kontrolünü ele geçirmiştir.

BELİRLENEBİLİR VARLIKLAR	1.275.000
Kasa	75.000
Bankalar	170.000
Hisse Senetleri	250.000
Alıcılar	60.000
Ticari Mallar	55.000
Binalar	477.000
Taşıtlar	150.000
Demirbaşlar	53.000
Birikmiş Amortismanlar	(15.000)
BELİRLENEBİLİR YÜKÜMLÜLÜKLER	525.000
Satıcılar	135.000
Borç Senetleri (Kısa Vadeli)	75.000
Ortaklara Borçlar	170.000
Ödenecek Vergi ve Fonlar	15.000
Banka Kredileri (Uzun Vadeli)	130.000
NET BELİRLENEBİLİR VARLIKLAR	750.000

Net belirlenebilir varlıkların hesaplanmasından sonra şerefiye tutarının olup olmadığına dair hesaplamalar yapılır.

$$\text{Şerefiye} = (\text{Toplam Verilecek Hisse Adedi} \times \text{Hisse Senedi G. U. D.}) - \text{Net Belirlenebilir Varlıklar}$$
$$\text{Şerefiye} = (8.000 \times 100) - 750.000 = 50.000$$

Görüldüğü gibi 50.000 TL'lik bir şerefiye söz konusudur. Ayrıca STM A.Ş. 540.000 TL tutarında bir sermaye artışı gerçekleştirirken 750.000 TL tutarında varlık alımı gerçekleştirmiştir. Birleşme ile ilgili verilecek hisse senetlerinin toplam gerçeğe uygun tutarının ihraç edilen hisse senedi tutarını aşan kısmı hisse senedi ihraç primi olarak muhasebeleştirilecektir.

Hisse Senedi İhraç Primi

$$= \text{Toplam Verilecek Hisse Senedi G. U. D. Tutarı}$$
$$- \text{İhraç Edilecek Hisse Senedi Tutarı}$$

$$\text{Hisse Senedi İhraç Primi} = 800.000 - 540.000 = 260.000$$

540.000 TL'lik sermaye artırımını ile gerçeğe uygun değer toplamı 800.000 TL olan hisse senedi verilmiş ve 260.000 TL'lik bir fark oluşmuştur. Bu fark hisse senedi ihraç primi olarak muhasebeleştirilir. Ertelenmiş vergi yükümlülüğü ise aşağıda görüldüğü gibi bulunmamaktadır.

	Gerçeğe Uygun Değer	Defter Değeri	Geçici Fark
Kasa	75.000	75.000	0
Bankalar	170.000	170.000	0
Hisse Senetleri	250.000	230.000	20.000
Alicilar	60.000	60.000	0
Ticari Mallar	55.000	55.000	0
Binalar	477.000	400.000	77.000
Taşıtlar	150.000	150.000	0
Demirbaşlar	53.000	50.000	3.000
Birikmiş Amortismanlar	(15.000)	(15.000)	0
Satıcılar	(135.000)	(125.000)	(10.000)
Borç Senetleri	(75.000)	(50.000)	(25.000)
Ortaklara Borçlar	(170.000)	(135.000)	(35.000)
Ödenecek Vergi ve Fonlar	(15.000)	(15.000)	0
Uzun Vadeli Banka Kredileri	(130.000)	(100.000)	(30.000)
NET BELİRLENEBİLİR VARLIKLAR VE GEÇİCİ FARKLAR	750.000	750.000	0
KURUMLAR VERGİSİ			20%
ERTELENMİŞ VERGİ YÜKÜMLÜLÜĞÜ			0

STM A.Ş., ATM A.Ş. bilançosundaki defter değeri ve gerçeğe uygun değerler arasındaki farkı aşağıdaki şekilde muhasebeleştirmelidir;

110 HİSSE SENETLERİ	20.000
252 BİNALAR	77.000
255 DEMİRBAŞLAR	3.000
320 SATICILAR	10.000
321 BORÇ SENETLERİ	25.000
331 ORTAKLARA BORÇLAR	35.000
400 BANKA KREDİLERİ	30.000

Defter değeri ile gerçeğe uygun değer arasındaki farkın kayıtlara alınması sırasında bir fark ortaya çıkarsa ATM A.Ş. bu farkı 529 Diğer Sermaye Yedekleri hesabına aktarabilir. STM A.Ş., ATM A.Ş.'ye ait bilanço kalemlerini muhasebeleştirerek kayıtlarına alır.

100 KASA	75.000
102 BANKALAR	170.000
110 HİSSE SENETLERİ	230.000
120 ALICILAR	60.000
153 TİCARİ MALLAR	55.000
252 BİNALAR	400.000
254 TAŞITLAR	150.000
255 DEMİRBAŞLAR	50.000
264 ŞEREFİYE	50.000
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	15.000
320 SATICILAR	125.000
321 BORÇ SENETLERİ	50.000
331 ORTAKLARA BORÇLAR	135.000
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	15.000
400 BANKA KREDİLERİ	100.000
500 SERMAYE	540.000
520 HİSSE SENEDİ İHRAÇ PRİMLERİ	260.000

Birleşme sonrası bilanço aşağıdaki gibi olacaktır;

STM A.Ş.			
	Birleşme Öncesi	Birleşme Kayıtları	Birleşme Sonrası
DÖNEN VARLIKLAR	215.000	610.000	825.000
Kasa	50.000	75.000	125.000
Bankalar	100.000	170.000	270.000
Hisse Senetleri	0	250.000	250.000
Alıcılar	20.000	60.000	80.000
Ticari Mallar	45.000	55.000	100.000
DURAN VARLIKLAR	220.000	715.000	935.000
Binalar	120.000	477.000	597.000
Taşıtlar	70.000	150.000	220.000
Demirbaşlar	35.000	53.000	88.000
Birikmiş Amortismanlar	(5.000)	(15.000)	(20.000)
Şerefiye	0	50.000	50.000
AKTİF TOPLAMI (VARLIKLAR)	435.000	1.325.000	1.760.000
KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	100.000	395.000	495.000
Banka Kredileri	15.000	0	15.000
Satıcılar	60.000	135.000	195.000
Borç Senetleri	0	75.000	75.000
Ortaklara Borçlar	15.000	170.000	185.000
Ödenecek Vergi ve Fonlar	10.000	15.000	25.000
UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	135.000	130.000	265.000
Banka Kredileri	60.000	130.000	190.000
Borç Senetleri	75.000	0	75.000
ÖZKAYNAKLAR	200.000	800.000	1.000.000
Sermaye	200.000	540.000	740.000
Hisse Senedi İhraç Primleri	0	260.000	260.000
PASİF TOPLAMI (KAYNAKLAR)	435.000	1.325.000	1.760.000

Birleşme sonrası ortaklık yapısı aşağıdaki gibi olacaktır;

STM A.Ş. Mevcut Ortaklık Yapısı			
Ortağın Ticaret Ünvanı/Adı-Soyadı	Sermaye Tutarı (TL)	Hisse Adedi	Sermayeye Oranı (%)
ATM A.Ş.	540.000	8.000	73
STM A.Ş.	200.000	3.000	27
TOPLAM	740.000	11.000	100

6.3. Karlı Birleşmeye İlişkin Uygulama

İki şirkete ait birleşme öncesi finansal raporlar ilk örnekteki gibidir. ATM A.Ş.'nin STM A.Ş.'nin %70'ini ihraç ettiği hisse senetleri ile satın alacaktır. ATM A.Ş. bunun için nominal değeri 3 TL, piyasa değeri 5 TL olan hisse senetlerinden 20.000 adet ihraç etmiştir. ATM A.Ş. elde etme işlemini aşağıdaki gibi muhasebeleştirecektir;

245 BAĞLI ORTAKLIKLAR	100.000
500 SERMAYE	60.000
520 HİSSE SENEDİ İHRAÇ PRİMLERİ	40.000

Bu işlemden sonra ATM A.Ş.'nin bilançosu aşağıdaki gibi olacaktır;

ATM A.Ş.	
DÖNEN VARLIKLAR	610.000
Kasa	75.000
Bankalar	170.000
Hisse Senetleri	250.000
Alıcılar	60.000
Ticari Mallar	55.000
DURAN VARLIKLAR	665.000
Bağlı Ortaklıklar	100.000
Binalar	477.000
Taşıtlar	150.000
Demirbaşlar	53.000
Birikmiş Amortismanlar	(15.000)
AKTİF TOPLAMI (VARLIKLAR)	1.375.000
KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	395.000
Satıcılar	135.000
Borç Senetleri	75.000
Ortaklara Borçlar	170.000
Ödenecek Vergi ve Fonlar	15.000
UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	130.000
Banka Kredileri	130.000
ÖZKAYNAKLAR	850.000
Sermaye (750.000+60.000)	810.000
Hisse Senedi İhraç Primleri	40.000
PASİF TOPLAMI (KAYNAKLAR)	1.375.000

STM A.Ş.'nin bilançosu aşağıdaki şekildedir;

STM A.Ş.		
	Defter Değeri	G.U.D.
DÖNEN VARLIKLAR	215.000	230.000
Kasa	50.000	50.000
Bankalar	100.000	100.000
Alıcılar	20.000	25.000
Ticari Mallar	45.000	55.000
DURAN VARLIKLAR	220.000	270.000
Binalar	120.000	165.000
Taşıtlar	70.000	70.000
Demirbaşlar	35.000	40.000
Birikmiş Amortismanlar	(5.000)	(5.000)
AKTİF TOPLAMI (VARLIKLAR)	435.000	500.000
KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	100.000	135.000
Banka Kredileri	15.000	20.000
Satıcılar	60.000	80.000
Ortaklara Borçlar	15.000	25.000
Ödenecek Vergi ve Fonlar	10.000	10.000
UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	135.000	165.000
Banka Kredileri	60.000	80.000
Borç Senetleri	75.000	85.000
ÖZKAYNAKLAR	200.000	200.000
Sermaye	200.000	200.000
PASİF TOPLAMI (KAYNAKLAR)	435.000	500.000

Bu duruma göre ATM A.Ş.'nin birleşmeye ilişkin kâr ya da zarar durumuna bakılacak olursa;

$$\text{Net Belirlenebilir Varlıkların G.U.D.} = 500.000 - (135.000 + 165.000) = 200.000$$

ATM A.Ş.'nin STM A.Ş.'nin %70'ini alması durumunda kontrol gücü olmayan pay oranı %30 olmaktadır. Bu duruma göre kontrol gücü olmayan payların değeri şöyle olacaktır;

Kontrol Gücü Olmayan Pay Tutarı =

Net Belirlenebilir Varlık G.U.D. x Kontrol Gücü Olmayan Pay Oranı

Kontrol Gücü Olmayan Pay Tutarı = 200.000x%30 = 60.000

Kontrol gücü olmayan pay tutarı 60.000 TL olduğuna göre elde etmenin net gerçeğe uygun tutarı şöyledir;

Elde Etme Net G.U.D.=

Net Belirlenebilir Varlık G.U.D.-Kontrol Gücü Olmayan Pay Tutarı

Elde Etme Net Gerçeğe Uygun Değeri = 200.000 – 60.000 = 140.000

Elde etmenin gerçeğe uygun değeri 140.000 TL olarak hesaplanmıştır. ATM A.Ş. bu satın almayı daha önce belirtildiği gibi piyasa değeri 5 TL olan hisse senetlerinden 20.000 adet ihraç ederek gerçekleştirecektir. Yani bu satın alma için satın alma maliyeti 100.000 TL olacaktır. Bu durumda birleşme karı olup olmadığı şöyle hesaplanacaktır;

Birleşme Kârı(Elde Etme Kazancı)=

Elde Etme Net Gerçeğe Uygun Değeri-Elde Etme Maliyeti

Birleşme Kârı(Elde Etme Kazancı)=140.000 – 100.000 = 40.000

Sonuç olarak 40.000 TL'lik bir birleşme kârının olduğu bulunmuştur. Bu işlemler sonrası ATM A.Ş.'nin birleşme sonrası konsolide bilançosu şöyle olacaktır;

ATM A.Ş.			
	<i>Birleşme Öncesi</i>	<i>Birleşme Kayıtları</i>	<i>Birleşme Sonrası</i>
DÖNEN VARLIKLAR	590.000	230.000	820.000
Kasa	75.000	50.000	125.000
Bankalar	170.000	100.000	270.000
Hisse Senetleri	230.000	0	230.000
Alıcılar	60.000	25.000	85.000
Ticari Mallar	55.000	55.000	110.000
DURAN VARLIKLAR	685.000	170.000	855.000
Bağlı Ortaklıklar	100.000	(100.000)	0
Binalar	400.000	165.000	565.000
Taşıtlar	150.000	70.000	220.000
Demirbaşlar	50.000	40.000	90.000
Birikmiş Amortismanlar	(15.000)	(5.000)	(20.000)
AKTİF TOPLAMI (VARLIKLAR)	1.275.000	400.000	1.675.000
KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	325.000	135.000	460.000
Banka Kredileri	0	20.000	20.000
Satıcılar	125.000	80.000	205.000
Borç Senetleri	50.000	0	50.000
Ortaklara Borçlar	135.000	25.000	160.000
Ödenecek Vergi ve Fonlar	15.000	10.000	25.000
UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	100.000	165.000	265.000
Banka Kredileri	100.000	80.000	180.000
Borç Senetleri	0	85.000	85.000
ÖZKAYNAKLAR	850.000	100.000	950.000
Sermaye	810.000	0	810.000
Hisse Senedi İhraç Primleri	40.000	0	40.000
Birleşme Kârı	0	40.000	40.000
Konrol Gücü Olmayan Pay	0	60.000	60.000
PASİF TOPLAMI (KAYNAKLAR)	1.275.000	400.000	1.675.000

STM A.Ş. Mevcut Ortaklık Yapısı		
<i>Ortağın Ticaret Ünvanı/Adı-Soyadı</i>	<i>Sermaye Tutarı (TL)</i>	<i>Sermayeye Oranı (%)</i>
ATM A.Ş.	140.000	70
STM A.Ş.	60.000	30
TOPLAM	210.000	100

7. SONUÇ

Küreselleşme ile rekabet, başta bilgi ve iletişim teknolojileri olmak üzere tüm teknolojik gelişmeler, büyüyen pazarlar, uluslararası ticaret kurallarındaki serbestleşme, uluslararası sermaye hareketleri ile ticaret hacminin artması gibi sebepler şirketleri birleşmeye yöneltmektedir. Günümüz piyasa koşulları sebebiyle şirketler için büyüme bir stratejiden öte zorunluluk haline gelmiştir. Örneğin geçmiş dönemlerden birikmiş zararları olan şirketleri satın alan şirketler, zarar nedeniyle vergi indirimi sağlayarak bu avantajından faydalanabilmektedirler. Bu sayede finansal açıdan zayıflayan işletmeler yeniden ekonomik hayata kazandırılabilir.

Uluslararası ticari faaliyetlerin mali sonuçlarının ortak bir dille ifade edilmesi, bir zorunluluk haline gelmiş ve "Uluslararası Muhasebe" kavramının literatüre girmesine neden olmuştur. Bu kapsamda muhasebede uluslararası birliğe ihtiyaç duyulmuştur. Şirket birleşmelerine ilişkin uluslararası standardın ilk adımı IASC'nin 1993'te yayınladığı "İşletme Birleşmeleri"ne ilişkin 22 nolu standarttır. IASC'nin 2000 yılında IASB'ye dönüşmesiyle birlikte söz konusu standart daha geniş ve ayrıntılı bir şekilde ele alınmış ve 2002 yılında 3 nolu "İşletme Birleşmeleri" standardı önce taslak halinde sonra ise 2004'te çalışmaların tamamlanmasıyla 3 nolu "İşletme Birleşmeleri" standardı olarak yürürlüğe girmiştir. Bu standart ile

birleşmelerin yöntemi, satın alma maliyetleri, şerefiye, birleşme şartları, türleri, muhasebeleştirilmesi, raporlanması gibi konulara açıklık getirilmiştir. Standartta zamanla güncellemeler ve değişiklikler yapılmış ve yatırımcıların, hissedarların, yöneticilerin ve personelin birleşmeye ilişkin geçiş sürecinden en az düzeyde zarar görmesinin sağlanması ve toplum çıkarlarının korunması sağlanmaya çalışılmıştır. Ocak 2008'de yayımlanan ve Temmuz 2009'da yürürlüğe giren "IFRS-3R" standardı satın alınan işletmenin gerçeğe uygun değerle değerlendirilmesi, şerefiye ve azınlık paylarının farklı iki seçenekle hesaplanması ile koşullu tazminat varlıklarının tanımlanabilir net varlıklar arasında gösterilmesi gibi pek çok önemli değişikliği kapsamına almıştır. Türkiye'de 2006 yılında 7 adet TFRS ve 31 adet TMS yürürlüğe girmiştir. Bunlardan TFRS-3 "İşletme Birleşmeleri" standardı olarak kabul edilmiştir. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK)'nın yayınladığı bu standartlar IASB'nin yayınladığı standartların Türkçe çevirisi niteliğindedir. TFRS-3, 67 paragraf ve 2 ekiyle işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin ilkeleri detaylı bir biçimde ortaya koymaktadır. Böylece Türkiye muhasebe standartlarının uluslararası muhasebe standartlarına uyumu sağlanmaya çalışılmıştır.

Birleşme tarihinde muhasebeleştirmeye konu varlıkların gelecekte ekonomik fayda sağlaması ve gerçeğe uygun değerlerinin güvenilir ölçülebilmesi gerekmektedir. Tanımlanabilir borçlar için, borcun yerine getirilmesi için bir kaynak çıkışının olması ve borcun gerçeğe uygun değerinin güvenilir ölçülebilmesi gerekmektedir. Maddi olmayan duran varlıkların muhasebeleştirilmesi için varlıkların gerçeğe uygun değerlerinin güvenilir olarak ölçülebilmesi gerekmektedir. Varlık ve borç olarak muhasebeleştirilemeyen kalemler, devralan şirket tarafından birleşme işlemi sonucunda devralınan bir varlık veya borç olarak muhasebeleştirilebilir. Şirket, devraldığı şirketin içsel olarak geliştirdiği ve ilgili maliyetleri giderleştirdiği için mali tablolarında varlık olarak muhasebeleştirmedeği marka ismi, patent veya müşteri ilişkileri gibi devralınan tanımlanabilir maddi olmayan duran varlıkları birleşme işlemi sonucunda kendi mali tablolarında muhasebeleştirebilmektedir. TFRS-3'e göre devralan şirket, devralınan tanımlanabilir varlıkları ve üstlendiği tanımlanabilir borçları transfer edilen bedel ile birlikte birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile ölçmelidir. Transfer edilen bedel olarak değerlendirilen varlık ve borçların, birleşme tarihindeki defter değerleri ve gerçeğe uygun değerleri farklı ise, devralan şirket, söz konusu varlık ve borçların gerçeğe uygun değerini birleşme tarihi itibarıyla yeniden ölçecek ve buna göre ortaya çıkacak kâr veya zararı muhasebeleştirecektir. Devralınan şirkete ait kontrol gücü olmayan paylar ise ya gerçeğe uygun değerle ya da devralınan şirketin tanımlanabilir net varlıklarının orantılı payı ile ölçülebilir. Şirket birleşmelerinde büyük önem arz eden gerçeğe uygun değerlemenin birleşmeye konu olan kalemlere uygulanması ve gerçeğe uygun değerle ilgili esaslar üzerine yapılacak çalışmalar konunun anlaşılabilirliğini artıracaktır.

Şirket satın almalarında, satın alınan şirket için ödenen tutar ile devralınan net varlıkların cari fiyatlarla hesaplanmış değerlerinin arasındaki tutar farkı şerefiye olarak muhasebeleştirilmektedir. Şerefiye, şirketlerin ve şirketlerin mali tablolarının tümü ile ilişkilidir.

TFRS-3'e göre devralan şirket, birleşme tarihi itibarıyla, şerefiyeden ayrı olarak işlem kapsamında devralınan tanımlanabilir varlıkları, üstlenilen tanımlanabilir borçları ve devralınan kontrol gücü olmayan payları muhasebeleştirecektir. Devralınan tanımlanabilir varlıkların ve üstlenilen tanımlanabilir borçların birleşme tarihindeki net tutarının, transfer edilen bedel ile devralınan şirketteki

kontrol gücü olmayan payları ve daha önceden elde edilen payların toplamını aşması durumunda devralan şirket ortaya çıkan kazancı birleşme tarihinde kâr olarak muhasebeleştirilmelidir.

8. KAYNAKÇA

- Akay, Hüseyin (1997), *İşletme Birleşmeleri ve Muhasebesi*, Yayılım Matbaası, İstanbul.
- Alagöz Ali (2007), "IFRS-3: İşletme Birleşmeleri Standardı Çerçevesinde Ters İktisap Uygulamaları", V. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi, Celalabad, Kırgızistan, Haziran, (1-15).
- Altuğ, Osman (1998), *Finansal Yönetim*, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Aydın, Nurhan (1990), *İşletmelerin Birleşmesinde Finansal Analiz ve Bir Uygulama Örneği*, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yayını, Ankara.
- Canoğlu, Mehmet Ali (1985), *Ortaklıklar Muhasebesi*, Genişletilmiş 4. Baskı, Marmara Üni. İİBF Yayını, İstanbul.
- Deloitte (2004), *Business combinations; A Guide to IFRS 3*, August.
- Deloitte, (2010), *IFRS E-Learning Modules: IFRS 3 v10*, London.
- Epstein, J. Barry- Mirza, Abbas Ali (2005), *Interpretation and Application of International Accounting Standards IFRS 2005*, USA: John Wiley & Sons, New Jersey.
- Ersoy, Ayten- Buyruk, Ayşenur (2005), "İşletme Birleşmelerinin Uluslararası Standardı (22) ve Uluslararası Finansal Raporlama Standardı (IFRS 3)'e Göre İncelenmesi ve Muhasebeleştirilmesi", *Analiz Muhasebe-Finansman Araştırma ve Uygulama Dergisi*, Cilt:5 Yıl:14, Sayı:14, Ekim, (13-25).
- Green, Milford B. (1990), *Mergers and Acquisitions : Geographical and Spatial Perspectives*, Routledge Inc., New York.
- Karapınar, Aydın (2003), "Şirket Birleşmeleri ve Uluslararası Muhasebe Standartlarına Göre Değerlendirilmesi", *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, Ocak, (83-98).
- Karapınar, Aydın (2006), *Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Göre İşletme Birleşmeleri*, Gazi Kitabevi, Eylül, Ankara.
- KPMG (2008), *Flash Report; Business Combinations – IFRS 3 revised*, January, Australia.
- Örten, Remzi- Kaval, Hasan- Karapınar, Aydın (2010), *TMS-TFRS Uygulama ve Yorumlar*, Gazi Kitabevi, 4. Baskı, Haziran, Ankara.
- Pekdemir, Recep (2008), *Muhasebeciler İçin TMS-TFRS Uygulama Rehberi*, Kasım, İstanbul.
- PricewaterhouseCoopers Türkiye Danışmanlık Hizmetleri (2006), *Şirket Birleşmeleri ve Devralmaları*, İnfomag Yayıncılık, Mart, İstanbul.
- Srinivasan, K. (2007), IFRS 3 – Business Combinations, Workshop on IFRS, December,.
- TMSK (2009), *TMS / TFRS: Yönetici Özetleri*, Ankara.
- Topay, Ayşen (2003), "İşletme Birleşmelerinin (Birleşme, Devir ve Satın Alımlar) Muhasebeleştirilmesi, Yeni Düzenlemeler", *Active Dergisi*, Sayı: 29, Mart-Nisan, (17-22).
- Türkiye Finansal Raporlama Standartları (2015), TFRS-3 İşletme Birleşmeleri, Kamu Gözetim Kurumu.